

PROJEKT SLOWOLF

Povzetek rezultatov

POROČILO ZA LAIKE

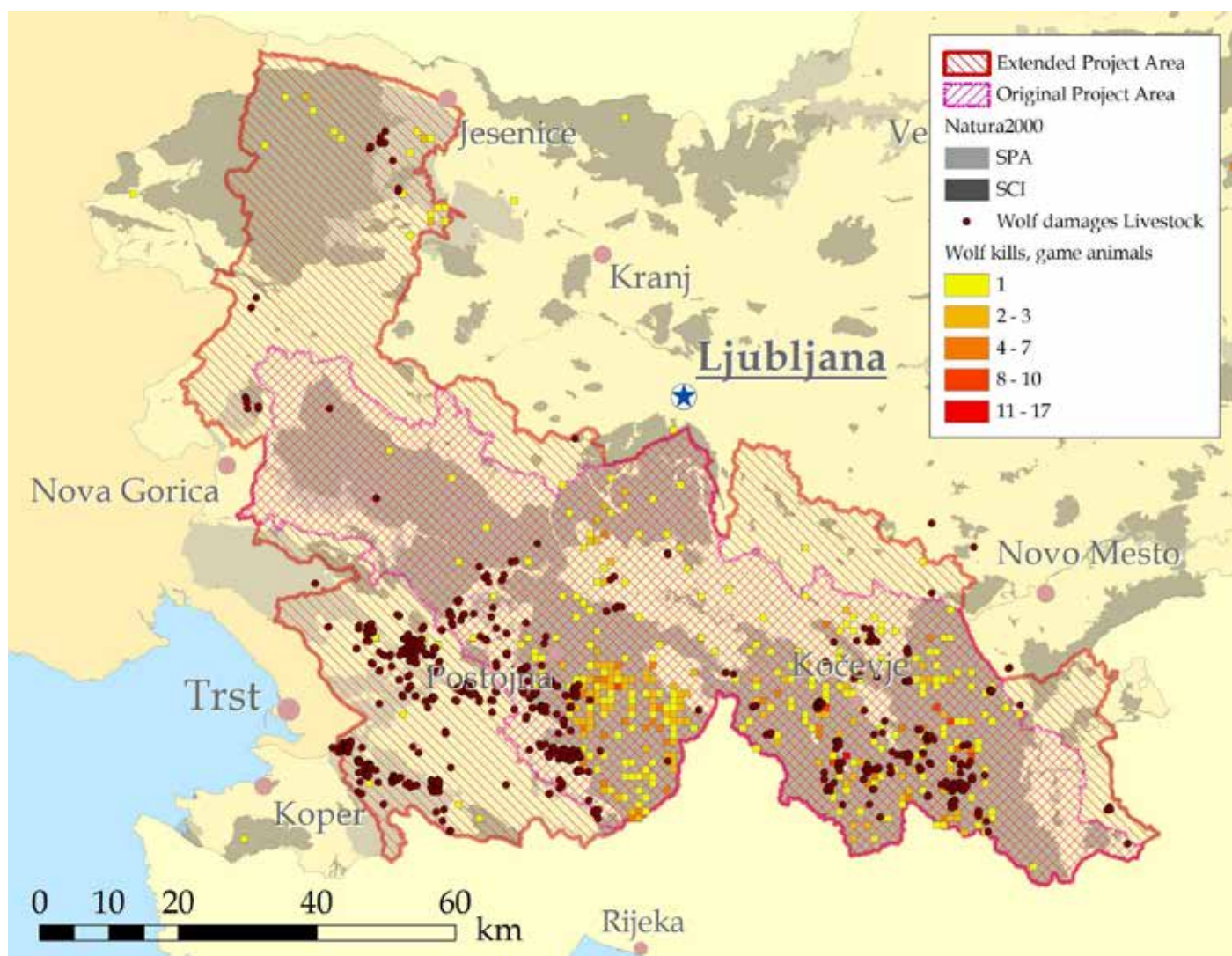

LIFE08 NAT/SLO/000244 SloWolf

Kazalo vsebine

Namesto uvoda	4
Spremljanje varstvenega statusa populacije volka	4
Delo s prostovoljci	5
Spopadanje z grožnjami - volčji plen	5
Spopadanje z grožnjami - škode na domačih živalih	6
Izobraževanje kmetijskih svetovalcev	6
Informiranje in ozaveščanje	6
Odnos javnosti do volkov	8
Delo z mediji	8
Vključevanje interesnih skupin in izboljšanje upravljanja z volkovi	8
Life po Life-u	9
Zaključek	9

Prvotno in razširjeno projektno območje z različnimi znaki prisotnosti volkov, s katerimi je bilo določeno območje

Namesto uvoda

Cilj projekta je dolgoročno varstvo volkov, njihovega plena in habitata v Sloveniji ter izboljšanje sobivanja ljudi in volkov. Slednji so naravni plenilci prostoživečih parklarjev, ki živijo v slovenskih gozdovih. Živijo v družinah (tropih) in za preživetje potrebujejo velika območja. V Sloveniji je bilo o populacijski dinamiki, kot npr. povprečno število volkov v tropu, velikost teritorijev, število tropov v državi, pred izvajanjem projekta veliko neznanega. Tudi odnos ljudi do volka je zelo različen. V konflikt z volkovi pogosto prihajajo predvsem lovci in rejci drobnice, saj volkovi plenijo lovne vrste divjadi in domače živali, predvsem drobnico. Hkrati pa volkovi predstavljajo simbol divjine in ohranjene narave. Varstvo volkov je tako zaradi navzkrižja interesov, majhne velikosti populacije in zahtevnega spremljanja varstvenega statusa zelo kompleksno. Dolgoročno preživetje te vrste in sobivanje z ljudmi je v Sloveniji odvisno od več prepletenih dejavnikov. Slednje smo preučevali tekom projekta, se neposredno ukvarjali z najbolj perečimi med njimi, pridobili zajetno količino novega znanja, povezali najpomembnejše interesne skupine za varstvo volka, pomagali izboljšati zakonodajo in tako s kombinacijo vsega tega pripravili trdno osnovo za uspešno varstvo in upravljanje te karizmatične velike zveri v prihodnje

Spremljanje varstvenega statusa populacije volka

Obstoj volkov v Sloveniji je odvisno od velikega števila dejavnikov. Tekom projekta SloWolf smo jih preučevali, nova spoznanja pa smo vključili v izboljšanje varstvenega statusa in upravljanja te karizmatične vrste. Da bi ugotovili, kakšno je vedenje in kakšne prostorske zahteve imajo volkovi, smo v projektu z ovratnicami opremili sedem volkov (štiri samce in tri samice). Telemetrične podatke smo združili s podatki pridobljenimi na zimskih sledenjih in na poletnih spremljanjih z izzivanjem oglašanja volkov. V vsaki sezoni slednjih smo na projektnem območju zabeležili pet do sedem legel. V izvedbo zimskih sledenj, na katerih smo zbirali neinvazivne genetske vzorce (iztrebki, urin in slina) in pridobili podatke o rabi prostora ter velikosti tropov, smo vključili lovske družine in druge prostovoljce. Vzorce za genetske analize smo zbirali v ciklih tekom celega leta, ki pa so bili vezani na biologijo volka. Na podlagi analiz teh vzorcev smo lahko prvič robustno, natančno in objektivno ocenili velikost volčje populacije v Sloveniji. Tekom triletnega intenzivnega spremljanja velikosti populacije, je bila le-ta stabilna in se med leti, kljub visoki zaznani smrtnosti, skoraj ni spreminjala. **V Sloveniji je v času projekta v 8 do 11 tropih živelo okoli 46 volkov (42 do 50).** Velik populacijski obrat (rodnost, smrtnost, imigracije in emigracije) ima pomemben vpliv na razmeroma velika nihanja njihove številčnosti znotraj posameznega leta (v povprečju med 33 in 46 osebki). Štirje čezmejni tropi imajo razmeroma velik del teritorija na Hrvaškem in jih zato za namene upravljanja populacije ne smatramo kot popolnoma "slovenske" (50% živali štejemmo k vsaki od držav). **Z upoštevanjem čezmejnih tropov smo ocenili, da je bilo v Sloveniji za potrebe upravljanja največ okoli 39 osebkov (34 to 43).** Eden od ciljev projekta je bilo vzpostaviti rubsten sistem spremljanja populacije, ki bo temeljil na

Wolf snow tracking

znanstveno podprtih dejstvih. Tak način spremljanja populacije je pristojno ministrstvo pričelo uporabljati že tekom projekta in se bo nadaljevalo tudi po njegovem zaključku.

Najdeni mladiči volkulje, ki je bila v okviru projekta opremljena s telemetrično ovratnico

_ Delo s prostovoljci

K zimskim sledenjem, poletnim izzivanjem oglašanja volkov in k zbiranju njihovih neinvazivnih genetskih vzorcev smo za ozaveščanje in boljše sprejemanje volkov povabili **lovce in druge prostovoljce**. Njihova pomoč pa nam je omogočila tudi pokrivanje razmeroma velikega projektnega območja na terenu, ki bi samo z delom zaposlenih strokovnjakov sicer predstavljal precejšen finančni zalogaj. V času projekta so prostovoljci pri spremljanju populacije vse skupaj sodelovali 2429-krat: na seznam za obveščanje o aktivnostih pri katerih lahko sodelujejo prostovoljci se je vključilo 984 ljudi, 891 se jih je udeležilo izobraževalnih predavanj, 453-krat so sodelovali v zimskih sledenjih in 245-krat pri izzivanju oglašanja. Poleg tega smo k sodelovanju pri zbiranju neinvazivnih genetskih vzorcev povabili tudi 108 lovskih družin, ki imajo skupaj preko 5000 članov. Poletna izzivanja oglašanja volkov so bila izvedena v treh zaporednih letih in ob tako številčnem vključevanju prostovoljcev smo lahko v enem dnevu dela na terenu pokrili 3384 km². Enako smo v zimskem času tekom treh let organizirali 65 sledenj, na katerih smo za volčjimi sledmi pregledali 2230 km gozdnih cest. Volkove smo sledili na 171 km in na sledih zbrali 185 genetskih vzorcev. Velik interes in samo število vključenih prostovoljcev je presegel vsa naša pričakovanja.

Lovci in ostali prostovoljci so sodelovali v projektne zimskem sledenju.

Spopadanje z grožnjami - volčji plen

Volkovi se v Sloveniji večinoma prehranjujejo s svojim naravnim plenom, torej z jelenjadjo, srnjadjo, divjimi prašči in z malimi sesalci. Vse razen slednjih so hkrati tudi lovne vrste, katerih populacije aktivno upravljamo. Tekom projekta smo oblikovali priporočila za upravljanje velike rastlinojede lovne divjadi, ki bi jih bilo smiselno upoštevati na območjih prisotnosti volka. Priporočila so bila upoštevana že pri pripravi upravljaljskih načrtov divjadi za leto 2013.

Spopadanje z grožnjami - škode na domačih živalih

Škode, ki jih volkovi povzročajo na drobnici za njihovo ohranjanje, tako v Sloveniji kot drugod po Evropi in svetu, predstavljajo največji izziv. V sklopu demonstracije primerov dobrih praks smo osmim rejcem drobnice, ki imajo od 30 do 800 ovac, v preteklosti pa so imeli dokumentirane škode po volkovih, donirali visoke električne mreže/ograje in pastirske pse. Že po prvih dveh letih uporabe podarjenih zaščitnih sredstev, se je izplačilo odškodnin tem rejcem zmanjšalo za skoraj 200.000 €, kar znaša skoraj toliko kot celoten prispevek Slovenije k financiranju SloWolf projekta. Ključ do uspeha je bila prav gotovo pravilna in doselna uporaba podarjenih zaščitnih sredstev.

Postavljanje doniranih visokih elektro ograj.

O uporabi električnih ograj in pastirskih psov za preprečevanje škod smo izdelali dve brošuri, ki smo ju razdelili rejcem, kmetijskim pospeševalcem in lovcem na projektnem območju. Izvedli smo tudi pet delavnic za rejce na katerih smo jim predstavili dobre prakse vzgoje in skrbi za pastirske pse ter pravilno uporabo prenosnih električnih mrež za nočno zapiranje drobnice.

Donirani pastirski psi s svojo čredo.

_ Izobraževanje kmetijskih svetovalcev

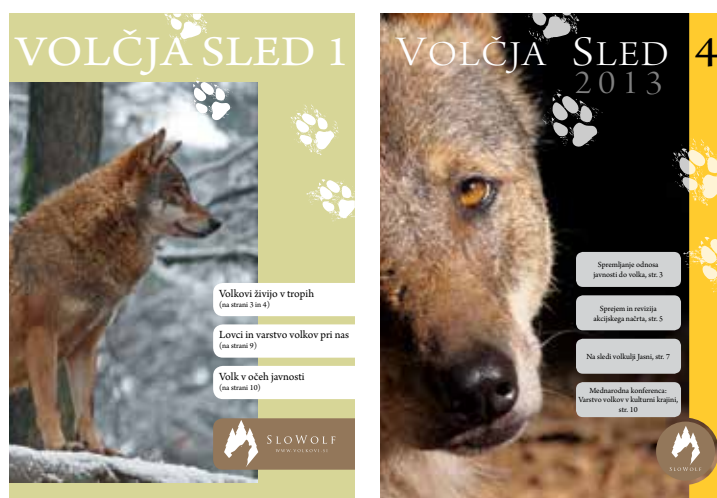
Glede na to, da so škode, ki jih volkovi povzročajo na drobnici, eden od glavnih dejavnikov, ki prožijo konflikte ljudi do volkov, je preprečevanje škod ključno za izboljšanje sobivanja. Tekom let se je učinkovite metode varovanja domačih živali pozabilo. Uslužbenci Kmetijsko svetovalne službe na področju dobrih kmetijskih praks tesno sodelujejo s kmeti. Zato smo za kmetijske svetovalce tekom projekta organizirali dva seminarja, na katerih smo tako teoretično kot tudi praktično (ogled pašnikov rejcev, ki so sodelovali v sklopu primerov dobrih praks) podali poglobljena znanja o učinkovitem preprečevanju škod po volkovih.

Informiranje in ozaveščanje

Tekom projekta je bil cilj voditi izobraževalno in ozaveščevalno kampanjo, ki je tarčno temeljila na analizi vrzeli v znanju narejeni v okviru študije odnosa javnosti do volka. Kampanjo smo začeli z oblikovanjem celostne podobe projekta in njegove promocije. S projektnim logotipom in logotipoma LIFE in Natura 2000 smo opremili ves promocijski, izobraževalni in informacijski material ter vse trajno blago, ki je bilo kupljeno v SloWolf projektu. Kampanja se je začela s promocijo projektnih ciljev in aktivnosti ter z vključevanjem prostovoljcev v aktivnosti spremljanja populacije volka. V ta namen smo izdelali tudi projektne

majice z dvema različnima motivoma, ki smo jih razdelili vsem, ki so bili kakorkoli vključeni v projekt. Pripravili smo celovito brošuro »Volk v Sloveniji«, ki smo jo širši javnosti, lovcem, kmetom, študentom in prostovoljcem delili na različnih projektih dogodkih. Brošure smo poslali tudi v šole in knjižnice na projektne območju.

Vsako leto smo pripravili tudi projektne bilten »Volčja sled«, v katerem smo na kratko povzeli in predstavili izvedene in prihajajoče projektne aktivnosti. V vsaki številki je nekaj projektne sodelavcev predstavilo svoj pogled na volkove in sodelovanje na projektu. V zadnji številki smo se vsem sodelujočim v projektu zahvalili za trud in prispevek k uspešni izvedbi tega projekta. Vse številke biltena so bile prav tako razposlane v knjižnice in razdeljene kjučnim interesnim skupinam za varstvo volkov (lovci, kmetje, upravljavci, gozdarji) na projektne območju.

Letno projektne glasilo "Volčja sled".

Pripravili smo **projektne postre** z dvema različnima motivoma, dejstvi o volku in glavnimi sporočili SloWolf projekta. Na seminarjih za šole so postre prejeli učitelji in učenci, ob javnem predvajanju projektne filma in predstavitve projekta pa smo jih razdelili tudi lovcem in zainteresiranim posameznikom. Dodatno pa smo za različne promocijske dogodke izdelali tudi dva večja postra (100 cm x 200 cm) s povzetkom brošure »Volk v Sloveniji«.

V zadnjem letu projekta je luč ugledal tudi **izobraževalni film** o volkovih in pomembnejših projektne aktivnostih. V filmu so podane glavne informacije o biologiji volka in kompleksnosti njegovega varstva. Naredili smo 500 zgoščenk in jih okoli 400 razdelili projektne partnerjem, knjižnicam, vsem javnim in zasebnim televizijskim hišam in zainteresiranim posameznikom. Film smo za lokalno prebivalstvo predvajali tudi na šestih javnih dogodkih in lovcem na zadnjih predavanjih predstavitve projektne rezultate.

Za učitelje biologije smo organizirali seminar o volkovih, kjer so imeli priložnost spoznati in se podučiti o šolskih aktivnostih, ki jih je predlagala projektne skupina. Razpravljali so o didaktični vrednosti **izobraževalnega materiala**, ki smo ga pripravili za šolske aktivnosti in so ga ob zaključku seminarja tudi prejeli. Paket so sestavljali: priročnik za učitelja, delovni listi za učence in rešitve nalog, PowerPoint predstavitev o volkovih, izobraževalni film ter projektne poster. Ves material so prejeli tudi v elektronski verziji na USB ključkih. Dodatno smo organizirali tudi **delavnice za srednješolce**, na katerih je sodelovalo približno 400 srednješolcev. Ocenili so pripravljen izobraževalni material in izpolnili vprašalnik o poznavanju in odnosu do velikih zveri Slovenije. Januarja 2014 je bil SloWolf izobraževalni material predstavljen tudi na izobraževalni konferenci, ki jo je organizirala Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Študenti biologije med pripravami na delavnico o velikih zvereh.

[ob fotografiji] Na učni poti na Mašunu, priljubljene turistične točke na območju prisotnosti volkov v Dinaridih, smo postavili izobraževalno tablo o volkovih v Sloveniji in o SloWolf projektu.

Informacijska tabla o volkovih v Sloveniji in projektu je bila postavljena na učni poti na Mašunu (priljubljena turistična destinacija na območju volka v Dinaridih).

_ Odnos javnosti do volkov

Poznavanje biologije vrste in spremljanje populacije ni vse - za uspešno varstvo volkov je potrebno upoštevati številne druge dejavnike. Preživetje volkov ogroža negativen odnos javnosti, ki je primarno posledica škod, ki jih volkovi povzročajo na domačih živalih. Na odnos javnosti do volkov vplivajo tudi prepričanja in strah, ki izhajajo iz slabega poznavanja biologije vrste. Naša študija odnosa javnosti do volkov je pokazala, da **velika večina prebivalcev z območja prisotnosti volkov podpira njihovo varstvo in si želi boljšega sobivanja**. Kljub temu se **veliko ljudi volkov še vedno boji**. **Volkovi sicer ljudem niso nevarni in se v večini primerov, če je le mogoče, izognejo srečanju z nami**. Vedenje s steklino okuženega volka predstavlja odklon od vedenja zdravega volka, sicer pa v Sloveniji pri volkovih steklina še ni bila zabeležena.

_ Delo z mediji

Pomanjkanje interesa javnosti in njen negativen odnos do volkov lahko predstavlja grožnjo za njihovo varstvo. Informirana javnost pa lahko po drugi strani deluje kot kompetentna interesna skupina, ki lahko enakovredno soodloča v procesu upravljanja. Tekom projekta smo veliko truda vložili v **transparentno komuniciranje z različnimi mediji**. Pripravili smo 23 sporočil za javnost, 10 kratkih izjav, organizirali dve novinarski konferenci in sodelovali še na dveh drugih. Vsako od sporočil za medije in sporočil s tiskovnih konferenc je bilo objavljeno v velikem številu prispevkov in člankov, tako v elektronskih kot tiskanih medijih. V štirih letih trajanja projekta smo zbrali 361 internetnih prispevkov, 140 člankov v tiskanih medijih, 22 radijskih in 32 televizijskih prispevkov objavljenih na mednarodnih, nacionalnih in lokalnih medijih. S projektnimi sodelavci je bilo posnetih tudi več radijskih in televizijskih intervjujev. S takšno aktivnostjo smo uspeli pridobiti precej medijske pozornosti in tako smo lahko opozarjali na varstvene probleme populacije volka, zainteresirani javnosti pa smo hkrati uspeli podati korektne informacije o **škodah, ki jih na dorbnci povzročajo volkovi in o velikosti populacije volka v Sloveniji**, torej o dveh problematikah, ki sta pogosto vir proženja konfliktov. Ker boljše poznavanje vrste vpliva na zmanjšanje strahu in izboljšanje odnosa, verjamemo da je zainteresirani dobro informirani del javnosti **oblikoval bolj pozitivna stališča do volka** in ima ob koncu projekta boljše razumevanje vloge volka v ekosistemu in kompleksnosti upravljanja z njim. Najpomembnejše pa je, da javnost začne razumeti pomen sobivanja volka in človeka za dolgoročno ohranjanje volkov.

Vključevanje interesnih skupin in izboljšanje upravljanja z volkovi

Eden od pomembnih projektnih dosežkov je gotovo oblikovanje prvega Akcijskega načrta za varstvo volkov v Sloveniji. V pripravo je bilo vključenih 57 udeležencev iz 21 vladnih in nevladnih organizacij, ki izhajajo iz različnih okolij in imajo glede varstva volkov precej različna mnenja. Vlada Republike Slovenije je akcijski načrt uradno sprejela februarja 2013. Ob zaključku projekta smo naredili tudi revizijo načrta, v katero smo vključili veliko znanja in izkušenj pridobljenih tekom izvajanja projekta. Akcijski načrt zagotavlja, da se bodo aktivnosti začete v projektu nadaljevale tudi po njegovem zaključku in s tem boljše upravljanje populacije ter dolgoročno sobivanje z ljudmi.

Po Life-u

Varstveni načrt »Po Life-u« je način zagotavljanja uporabe rezultatov projekta za varstvo volkov tudi po njegovem zaključku in da aktivnosti, ki so se začele izvajati tekom projekta, preidejo v stalno prakso za upravljanje populacije volka na nacionalnem nivoju.

V projektni skupini smo v sodelovanju s pristojnim ministrstvom na podlagi rezultatov projekta pripravili Načrt varstva populacije volka »Po Life-u«.

Aktivnosti, ki jih bomo izvajali po zaključku projekta pa so naslednje:

- Izvajanje spremljanja statusa populacije, kakor je bilo določeno v projektu, vključujoč uporabo portala za spremljanje populacije volka (portal.volkovi.si).
- Periodično usposabljanje pooblaščenecv za ocenjevanje škod v kmetijstvu.
- Individualno svetovanje kmetom glede preprečevanja škod.
- Vključevanje prostovoljcev v aktivnosti spremljanja populacije volka.
- Vzdrževanje projektne spletne strani www.volkovi.si, ki bo še naprej delovala kot glavni portal za varstvo volka v državi.
- Vzdrževanje projektne Facebook strani (Projekt SloWolf).
- Stalne periodične revizije Akcijskega načrta.

Zaključek

Celovit interdisciplinaren štiriletni LIFE+ projekt o volkovi v Sloveniji je prinesel veliko novega znanja in izkušenj, pa tudi povsem praktičnih rešitev in izboljšav, ki so svoje učinke na varstvo in upravljanje volkov pokazale že tekom projekta. Danes o volku, njegovem habitatu, interakcijah z drugimi živalskimi vrstami in ljudmi vemo veliko več. Še pomembnejše je, da smo prvič razrešili vprašanja, ki so več desetletij predstavljala osrednji problem sobivanja volka in človeka. V projektu se je povezovalo veliko število slovenskih in tujih raziskovalcev ter drugih ključnih sodelujočih - lovci, rejci drobnice, prostovoljci in novinarji - stkali smo podporno mrežo ljudi, ki bo v prihodnosti za varstvo volkov v naši krajini nepogrešljiva. Ponosni smo, da nam je bilo omogočeno delo v projektu SloWolf in prepričani smo, da bo njegova zapuščina tudi v prihodnjih letih izboljševala status volkov in naravovarstvo v naši državi.

Za vsebino odgovorna: Aleksandra Majić

Naslov projekta: Varstvo in spremljanje varstvenega statusa populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji

Akronim: SloWolf

Trajanje: 01/01/2010 - 31/12/2014

Vodilni partner: Univerza v Ljubljani

Projektne partnerji: Zavod za gozdove Slovenije in Društvo Dinaricum

Vodja projekta:

Aleksandra Majić, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Večna pot 111, SI1000, Ljubljana, Slovenija, almajic@gmail.com

Projektne proračun:

- Evropska komisija - 70,92% (721.850 €)
- Ministrstvo za kmetijstvo in okolje - 23,58% (240.000 €)
- Projektne partnerji - 5,5% (55.923 €)

www.volkovi.si

LIFE

European Commission

DG ENV.D.1

BU-9 02/1

B-1049 Brussels

Fax: +32 2 296 95 56

Fax 2 :+32 2 292 17 87

Spletne strani: www.europa.eu.int/comm/life

Grafično oblikovanje: Andrea Bardi

Tisk: Trajanus d.o.o.

Izdelano v okviru projekta »Varstvo in spremljanje varstvenega statusa populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji« (LIFE08 NAT/SLO/000244), ki ga v okviru programa LIFE+ Narava in biotska raznovrstnost sofinancirata Evropska komisija in Ministrstvo za kmetijstvo in okolje RS.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE